

Szakmai tanulmányút – a pszichiátriai ellátórendszer Prágában

Boros Károlyné, Kanizsai Dorottya Kórház

2013 októberében a Visegrádi 4-ek meghívására kilenc fős magyar küldöttséggel vettünk részt a Pszichiátriai Ápolók Nemzetközi Konferenciáján Prágában.

A konferencia keretén belül a házigazdák lehetőséget biztosítottak számunkra több intézmény meglátogatására, kapcsolatteremtésre és tapasztalatcserére is.

Csehországban az ápolók a társadalmi-erkölcsi megbecsültséget tekintve harmadikak az országos rangsorban, a folyamatos műszakban dolgozó ápolók átlagos havi bérezése nettó 1000-1200 euró.

A PRÁGAI KÖZPONTI HONVÉDKÓRHÁZ – KATONAI OKTATÓKÓRHÁZ MEGTEKINTÉSE

A Központi Honvédkórházban Mgr. Tomáš Petr PhD, a Katonai Oktatókórház Pszichiátriai osztálya, vezető ápolója nyújtott mélyebb betekintést az intézményük, ezen belül a Pszichiátria osztály munkájába.

Az intézet általános bemutatása

A Katonai Kórház a Védelmi Minisztérium tulajdona, 20 % a katonaság, 80% a civil lakosság ellátásának részaránya. A kórház vezetőségének tagjai között vannak egészségügyi végzettségű szakemberek, akik egyben hivatásos katonák is. Az intézmény infrastruktúrája és a szolgáltatás nyújtás tekintetében kiemelt kórháznak tekinthető Csehországon belül. 2002-ben Európában elsőként szereztek akkreditációt. Vaclav Havel volt cseh államfő – aki megbízott a saját egészségügyi rendszerében – gyógykezelését is itt végezték.

A pavilonok egy földalatti alagsorral vannak összekötve (eredetileg háború esetére lettek így tervezve a járatok), az időjárás viszontagságainak kiküszöbölése céljából ezen keresztül történik a betegek szállítása is. A 660 ágyas intézményen belül általános ágyakon kívül 40 ágyon az intenzív ellátást biztosítják. A Katonai Veterán részleg, a veteránok részére 40 ágy utógondozás céljából van fenntartva, akiknek átlagéletkora 94 év.

2011-ben 1 millió járóbetegét és 23.600 fő fekvőbetegét láttak el. A betegeket egy központi betegfelvételi iroda irányítja a fekvőbeteg osztályokra. Csőpostarendszer azonosítókód alapján működik az intézetben.

A betegellátást biztosító személyzet megoszlása: összesen 1823 fő – köztük: 334 orvos, 672 ápoló, 13 gyógyszerész és többek között 371 kiegészítő dolgozóval rendelkeznek. Országosan kiemelt presztízsű az idegsebészetük, a máj-, a szem-, és az urológiai műtétek, amelyeket robo-

tok segítségével kiemelt színvonalon csak itt végeznek az országban.

A mágneses rezonancia (MR) vizsgálójuk a műtő szomszédságában található, ahol beavatkozásokat is el tudnak végezni. A beavatkozás alatt speciális műszerekkel tudják kontrollálni a műtétet, amelyek az altatáshoz és a kivizsgálási módszerhez kompatibilisek. Naponta 2-3 műtétet végeznek, nagy részüket az idegsebészetéről. Az agyi aktivitást virtuálisan fokozzák, így megállapítható, hogy melyik műtéti területen dolgoznak. A műtéti felszerelés kiegészítő eleme a páciensre helyezett szemüveg, melynek segítségével számítógép vezérelte agyi ingerlés történik.

A legtöbb esetben hipofízis adenomák vizsgálatánál alkalmazzák ezt a technikát. Más szervekre is kiterjedő, szélesebb körű vizsgálatra is alkalmas. Az MRI-t kardiológiai kivizsgálásra is használják, amely akár a szövettani vizsgálatot is helyettesíteni képes. Munkanapokon a járóbeteg ellátásban átlagosan 20 fő kivizsgálására kerül sor ezzel a módszerrel. Várólista nincs, minden osztály rendelkezik egy limmittel, ami fölé nem mehetnek, sürgősséggel, csak indokolt esetben végezhetnek soron kívüli vizsgálatokat.

Úgynevezett navigációs vizsgálatokat is végeznek, amikor képsorozatot készítenek, a műtétet végző orvos ebből állapítja meg, hogy hol tart a műtéti eljárás. Gyermekeknél csak kivételes diagnózis esetén, ha valami különleges, például agyi malformáció merül fel, akkor alkalmazzák ezt a vizsgálati eljárást.

A Pszichiátriai osztály

A 40 ágyas Pszichiátriai osztály hat éve működik az intézményben, a vonzáskörzetükhöz tartozó lakosságból kikerülő betegeknél valamennyi pszichiátriai diagnózisa megjelenik az ellátásban. Az osztályról több alkalommal külföldi missziókban is részt vettek, legutóbb Boszniában, Afganisztánban dolgoztak.

A Pszichiátrián 15 akut ágy, valamint a nyitott osztályon 25 rehabilitációs ágy található, ahol terápiás modulként a pszichoterápia a jellemző. A szobák 2-3-4 ágyasak. A negyven ágyra jutó 17 ápoló folyamatos műszakban dolgozik, főnővér, főnővér helyettes, és terápiás ápoló is található az osztályon.

A diplomás végzettségű terápiás ápoló a nyitott osztályon dolgozik, menedzseli a szakmai programot, csoportokat vezet. Az orvosok létszáma hat fő, valamint egy fő pszichológus segíti az osztály munkáját. A szociális munkás a kórházon belül, a Pszichiátria mellett, illetve a többi osztályon is végzi a tevékenységét. A terápiás munkacsoportban – az osztályon négy segédápoló, a járóbeteg ambulancián három asszisztens segíti a betegellátást.

Éjszakai műszakban a zárt osztályon két ápoló, a nyitott részlegen egy ápoló végzi a feladatát. Nappal 2-2 ápoló található egy-egy részlegen, átlagosan egy ápoló kb. 6 betegről gondoskodik. Ez a létszám nem jellemző egész Csehországra, ők kiemelt helyzetben vannak, egy kicsit más normák szerint működnek. A szolgáltatásban minden orvos és ápoló rendelkezik azonosítóköddel, kódleolvasóval és notebookkal.

A pszichiátriai betegek elsődleges ellátása a felvételi helyiségben történik, ahol rizikócsoportokba sorolják őket: az 1. csoportba tartozókra odafigyelés szükséges, a 2. csoportba tartozók fél óránként intenzív megfigyelést igényelnek, a 3. rizikócsoportnál 24 óráig, folyamatos, intenzív megfigyelést alkalmaznak. Az elmúlt évben a Pszichiátriai osztályon bevezették az elektronikus orvosi-, és ápolási dokumentációt, gyógyszerrendelést. Az információs rendszer minden adatot tárol, a gyógyszerrendelést is a rendszerben végzik, a rendszer adatait továbbítják a gyógyszerész felé, ahonnan személyre szabottan érkezik az osztályra az adott betegnek, a megfelelő gyógyszer. Ha az ápoló gyógyszert ad be, akkor leolvassa a saját-, a beteg-, és a gyógyszer kódját, amiket a leolvasó segítségével a gépbe rögzít. Ha a gyógyszeres terápiát az orvos módosítja, az 2 percen belül megjelenik a rendszerben. Külön lázlapot, orvosi-, és ápolási dokumentációt nem alkalmaznak.

Az átlagos ápolási idő 21 nap, finanszírozás nem az ápolási napok után, hanem a diagnózis alapján történik. Az akut részlegen kb. 1 hetet tartózkodnak a betegek. A kezelés befejezését követően, ha nem bocsáthatók otthonukba, akkor rehabilitációs intézetbe kerülnek a páciensek. A Pszichiátria négy járóbeteg részleggel rendelkezik, a neurotikus betegek számára a nappali szanatórium 9-14 óráig biztosít ellátást, valamint az osztályos ápolók házigondozói ellátást is végeznek.

Az osztályos tevékenységet végző ápolók nemcsak az osztályon dolgoznak, hanem biztosítói finanszírozás mellett egy-egy ápoló átlagosan 5 betegről gondoskodik otthonában, akiket rendszeresen látogatnak közösségi ellátási formaként. Ennek előnye a folyamatos kapcsolattartás, hiszen így az ápoló ismeri a beteget, kölcsönös bizalomra épülő kapcsolat keretében erősebb terápiás hatást érhet el az adherencia tekintetében.

Virtuális valóság

A Pszichiátriai osztályon – Európában egyedülállóan – szimulációs eljárásokat is alkalmaznak. Amerikából kapták azt a készüléket, amit poszttraumás stresszknél alkalmaznak, ingerelárasztásos módszerrel újból át kell élni a traumát. Legtöbbször azoknál a katonáknál alkalmazták, akik megjárták Afganisztánt, aktívan részt vettek bizonyos eseményekben. Ez a kezelési módszer arra való, hogy újból átéljék azt, ami ott történt. A kezelés célja, hogy a páciens teljesen azt élje meg, amit megtapasztalt: a felszereléstől kezdve minden rajta legyen: gépfegyver utánzata, szemüveg, amin keresztül a számítógép segítségével kivetítik a helyszínt a páciens szemé elé, fény- és hangeffektusok va-

lóság-hű visszaadása, valamint rezgő mozgást is alkalmaznak. A terápiát külön, a program elsajátításában részt vett orvosok végezhetik. A stimuláció során mérik az élettani paramétereket, kóros elváltozás esetén megszakítják a programot. Alkalmazzák pl. szociális fóbiára, és függőségre is rendelkeznek ilyen modullal. Az emocionális átélést lehet így gyakorolni, nem kell mindjárt élesben alkalmazni, hanem a virtuális feltáró terápia segítségével segítik a helyzet megoldását.

Biztonsági előírások az osztályon

Az osztályt az osztályon dolgozó szakemberek előzetes szakmai tapasztalatai alapján alakították ki. A zárt osztály a megbízhatósági szempontokat figyelembe vett prevenció eszközökkel nagyon jól felszerelt, az illemhely kivételével minden helyiség kamerával ellátott. Az illemhely belülről is zárható, előírás, ha négy percnél tovább tartózkodik itt a páciens, akkor a személyzet kulccsal kinyitja a helyiséget.

Probléma esetén a biztonsági szolgálatnak négy percen belül a helyszínre kell érkeznie. Az osztály minden részén található pánikgomb, valamint a személyzet karóra formájában állandóan magán tartja az eszközt, ha szükséges alkalmazza. Minden betegnek van egy betegazonosítója, a betegazonosító karóra multifunkciós, az ápolók hívására is alkalmas. Az elektromos energiaellátás rejtett formában történik, a szobákban egy zárható szekrényben mennek a vezetékek, és a konnektorok. A szekrényen a használatkor csak minimális rést alkalmaznak, így a beteg nem fér hozzá az elektromos áramhoz. Az áram üzemi állapotba hozatalát (fő-, és mellékkapcsolók bekapcsolása) a központi ellátó helyen lehet elvégezni, ahol csak egészségügyi személyzet tartózkodhat.

Felvételekor és ügyeletben a pszichiátriai ellátásra bekerülő hajléktalanok egy elkülönítő szobába kerülnek (12-24 órás megfigyelésre), pszichés problémamentesség esetén a páciensek távoznak az osztályról. A nyitott részlegen csak a folyosók vannak kamerával ellátva.

KÁROLY EGYETEM PSZICHIÁTRIA TANSZÉK I. SZÁMÚ PSZICHIÁTRIAI KLINIKA LÁTOGATÁSA

Zuzana Fišarova osztályvezető ápoló köszöntötte a magyar küldöttséget, a nappali ellátásban résztvevő páciensek által süttött süteményekkel kínáltak bennünket, ami nagyon ízletes volt. 165 éve épült a Klinika, 1846-ban kezdte a működését, kezdetben kolostorként funkcionált. Az intézményben akut betegellátást végeznek, öt osztályon 131 ágy található, melyek 90%-os ágykihasználtsággal működnek. Az I. osztály akut, felvételes osztály pszichózis, delírium, és depresszióval diagnosztizált betegeket látnak itt el, izolációt is alkalmaznak az osztályon.

A III. osztályon étkezési zavarokkal küzdőket kezelnek. Itt költségtérítéses szobák is találhatóak. A IV. osztályon a gerontopszichiátriai, Alzheimer-kórban, és organikus betegségekben szenvedőket látják el. Az V. osztályon a gyógyulófélben levő páciensek terápiás ellátása történik. A II. osztály

megszűnt, viszont a többi osztálynál a számozás módosítását nem alkalmazták. Van egy csak nőket kezelő osztály, és külön férfiakat kezelő osztály is, a többi egység koedukált formában működik. Krónikus, rehabilitációs terápiát nem alkalmaznak, az ellátás befejezése után a kliensek a közösségi ellátásba, vagy a rehabilitációs intézménybe kerülnek.

A kórtermeken egy ablak található, ezen keresztül az ápoló izoláltan megfigyelheti a páciens viselkedését, de a páciens őt nem érzékeli. Minden szobában kamera van, a szobák 7 ágyasak. Az osztályok zárt osztályként funkcionálnak, a páciensek állandó jelleggel az osztályon tartózkodnak. Pánikgombot óra formájában itt is alkalmaznak minden ápolónál, és a jelenlegi eljárásrend szerint, a felújított pszichiátriai osztályokon szükséges a bevezetésük.

A klinikán hálós ágyat is alkalmaznak, az idős betegeknek van fenntartva, mert humánusabb a végtagok rögzítésénél. Ezt a megoldást a jogvédő szervezetek nem támogatják, de a helyzetre való tekintettel engedélyezik az alkalmazását.

Nappali műszakban 32 páciensre az osztályvezető ápoló, és 5 ápoló jut az akut osztályon. A pszichiátria intenzív osztályt csak a férfi betegeknek hozták létre, mert a tapasztalataik szerint, a női betegek az akut stádiumból hamarabb meggyógyulnak. A pszichiátriai sürgősségi osztályon egy ápoló a páciensek felvételét végzi, és egy férfi ápoló segít a betegfelvételnél. Éjszakánként átlagosan hat esettel találkoznak. Összesen 15 sürgősségi felvételi hellyel rendelkeznek, ezért innen hamar továbbirányítják a pszichiátria más osztályai felé a betegeket. A drogbetegeket csak akut stádiumban tartják az osztályon, utána rehabilitációs ellátásba irányítják.

Az intézet háromféle terápiás modalitással rendelkezik, a felnőtteknek, az étkezési zavarokkal küzdőknek és az adolescens pácienseknek, akikkel külön pedagógus is foglalkozik. Az étkezési terápiánál étkezés kontrollálása is történik. Alkalmaznak még művészetterápiát, relaxációt, pszichoterápiát. Az egész klinika területén két szociális munkás és hat pszichológus dolgozik.

Terápiás eljárások

Új módszer a repetitív transzkranialis mágneses stimuláció. Depressziós betegeknél alkalmazzák, az orvos beméri a páciens reakcióját a depressziós szituációknál, bekapcsolja a gépet, két kiválasztott pontra ráteszi a mágneses fejet és az impulzusokat bocsát ki. Az ápolók végzik a terápiás eljárást, mágneses tér segítségével stimulálják az agykérget, a beavatkozás 20 percig tart, a terápiás ciklus 14 napos. Depresszió és alvászavar esetén alkalmaznak kék fényterápiát, 20 perc időtartamú, – Svájcban adaptálták. Kiszámolják páciensekre lebontva a napi aktivitást (a circadián ritmust), az eljárást a reggeli órákban, minden páciensnél más időpontban végzik el. A fénymentes terápiát (sötétséget) jelenleg a pszichotikus betegeknél próbálják új eljárásként bevezetni.

Szexológiai laboratóriummal is rendelkeznek, ahol képek segítségével méri a páciens reakcióját, szexuális irányultságát. Sok a depressziós, transzszexuális beteg a klinika beteganyagában. Rendelkezik skizofrénia szimulátorral (számítógép vezérelte monitor és fülhallgató, fény-, és hangeffektusokat bocsát ki), ami az egészséges embernek megmutatja, hogy mi zajlik a skizofrén betegben. 2008-ban a Prágai Pszichiátriai Világkonferencián ajándékozták nekik a készüléket.

Mindent számítógépen rögzítenek, papír alapú dokumentációval nem rendelkeznek. Oktatókórházként a tanuló ápolókkal külön foglalkoznak, a hallgatók napi 12 órás ápolási gyakorlaton vesznek részt, az ápolási folyamat rendszeres megismerése céljából. Folyamatosan motiválják őket, hogy a klinikán maradjanak. Azért, hogy motiváltabbak, képzetebbek legyenek anyagi ösztönzőket is alkalmaznak. Sok fiatal marad az intézetben. A segédápolóknak egészségügyi alapismereteket, viselkedéskultúrát, kommunikációt oktatnak. Külön dokumentumot nem kapnak róla, de kötelező a képzés számukra is.

A klinikán az orvosok az ápolókkal együtt dolgoznak, a tudományos vizsgálatokat is együtt végzik, melyből az ápolók is javadalmazásban részesülnek, más helyeken ez a fajta tevékenység kevésbé jellemző. A dokumentáció vezetését az ápolók és az orvosok együtt végzik, másutt az országban külön dokumentálnak.

A férfi és a női ápolók aránya a többi osztálytól eltérő, a pszichiátrián több férfiápoló van, mint nő, az ápolói iskolában több a női hallgató, a fiúk általában itt maradnak az intézetben. Addiktológiai és mentős végzettségű szakdolgozókkal is rendelkeznek. Főiskolai végzettségű segédápolókat is alkalmaznak (nem egészségügyi főiskolai végzettségűek), az eredeti végzettségük miatt keveset kerestek, ezért segédápolóként helyezkedtek el (pl. filozófia végzettséggel), mert így magasabb a bérezésük. Az akut osztályon évente kétszer kötelező továbbképzésen vesznek részt. Az ápolók feladata, hogy a lehető legtöbbet törődjenek a betegek lelki egészségével, a páciensek jól érezzék magukat, ezáltal a gyógyulásukat elősegítsék.

PRÁGA – BOHNICEI PSZICHIÁTRIAI SZAKINTÉZET LÁTOGATÁSA

A Bohnicei Elmegyógyintézetet a bejáraton levő felirat szerint 1909-ben épült, 65 hektáron terül el, a hozzátartozó 150 hektáros birtokkal. 1300 fekvőbeteg ágygal rendelkezik. Az intézet arra törekszik, hogy összekapcsolja, integrálja a „kerítés mögötti” életet, a „külső” élettel. Ennek egyik példája az a kétnapos, szeptember elején sorra kerülő szabadtéri fesztivál (zene, színház, képzőművészeti workshop), ami évente megrendezésre kerül a klinika területén, Csehország egyik legnépszerűbb fesztiváljává nőtte ki magát.

Az intézetben számos osztály található, köztük a Krízis Intervenciók Központ. A központon belül segélyvonal működik, valamint lelki tanácsadást is végeznek. Több klasszikus mentális betegséget kezelő osztály, részleg található pl. ad-

diktológia, gerontopszichiátria, gyermekpszichiátria. A Bohnicei Szakintézetben számos terápiás műhellyel is rendelkezik, pl. fazekasság, kosárfonás, gyertyakészítés, könyvkötészet, ezen kívül művészetterápiát és hippoterápiát is alkalmaznak.

Az intézeti látogatásokat követően prágai városnézésen vettünk részt, az Óváros, Prágai vár, Neruda utca különle-

ges élményt adó építészeti megoldásaiban gyönyörködhetünk, jutott egy kevés időnk a Károly hídi sétára is.

A tanulmányúton megismerkedhettem Júlia Molnárral, a Szlovák Hronovcei Pszichiátriai Kórház Addiktológiai osztály vezető ápolójával, akitől meghívást kaptam az intézményükbe az addiktológiai ellátásuk tanulmányozására, egyes módszerek mélyebb elsajátítására.

Köszönetemet fejezem ki a Szervezőknek, a sokrétű, változatos program biztosításáért, és a MESZK Zala Megyei Szervezetének, hogy küldöttként részt vehettem a Visegrádi 4-ek Nemzetközi Konferenciáján, a részvételemet az útiköltség és a regisztrációs díj szponzorálásával támogatták.

A SZERZŐ BEMUTATÁSA

Boros Károlyné addiktológiai konzultáns, egészségügyi menedzser, jelenleg a Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar ápolás MSc szakos hallgatója. 1983 óta Kanizsai Dorottya Kórház dolgozója, 1994-től a Pszichiátria osztály osztályvezető ápolója. Szerepet vállal az ápolók és a kórházi önkéntes segítők oktatásában, képzé-

sében, minőségfejlesztési feladatokban, protokollok kidolgozásában, auditori tevékenységben. A Magyar Egészségügyi Szakdolgozói Kamara (MESZK) alapító tagja, 2004-2009 MESZK Zala Megyei Szervezet területi alelnöke, 2006-tól a Magyar Ápolási Egyesület (MÁE) Zala megyei vezetője. 2004-2010-ig a MÁE szakmai vizsgabizottság tagja, 2010-től MESZK szakmai vizsgabizottság tagja. 2011-ben Pro Sanitate elismerésben részesült.

Szóvivőképzés egyetemi szinten Kommunikációs képzés felsőfokon

Ma már számos intézmény, szervezet alkalmaz szóvivőt, ez a munkakör korszerű felkészültséget, jelentős szakmai tudást igényel. Az egyetemi szintű egészségügyi szóvivői képzés a munkaerőpiaci igények reális felismerésén alapul.

Az oktatási innovációban élenjáró Nyugat-magyarországi Egyetem Közgazdaságtudományi Karán a 2014. évben is meghirdeti az egészségügyi szóvivő és kommunikációs szakirány stúdiumokat két féléves képzés keretében. A képzés során sokoldalú felkészítést kapnak a mindennapi munkához a beteg-orvos, beteg-beteg, orvos-orvos közötti személyes kommunikációban, illetve a társadalmi, a munkahelyi, az intézményi, a szakterületi és a sajtókapcsolati területeken. Az egyetemi szak új oktatásszerkezettel és tudásbázissal kíván hozzájárulni az egészségügy szükséges megújulásához, felkészítve hallgatóit a társadalmi igények kiszolgálására.

A hazai munkaerőpiac az elmúlt tíz évben, nagy mennyiségben igényelte a kommunikációval kapcsolatos szakismertekkel rendelkező, különböző szintű vezető és vezető-utánpótlást biztosító, nemzetközi pályára alkalmas munkatársakat. Az egészségügyi intézmények kommunikációs követelménye is egyre erősödik, hiszen a marketing, a közönségkapcsolatok és a belső környezet, a gazdasági folyamatok kommunikációs eszközökkel történő tervezését, szervezését, irányítását, és a rendszerek, folyamatok befolyásolását csak szakszerű kommunikáció útján érhetjük el, s ezt ma már ez egészségügyi ágazat sem mellőzheti. Az e-business, az e-commerce fogalmai jelzik, hogy a hagyományos, közvetlen emberi kommunikáció mellett egyre hangsúlyosabb az internet alapú szolgáltatásfejlesztés, illetve ennek gazdasági interakciói. A munkaerő-piaci igények azt is jelzik, hogy az egészségügyi, egészségügyi intézményeknél munkát vállaló szakemberek korszerű, az EU mércéknek is megfelelő szemlélettel tudjanak kis és nagy szervezeteket menedzselni, érdeket egyeztetni, pályázatot írni, s mindezt lehetőleg idegen nyelven is. A szakon végzetek iránti munkaerő-keresletet tovább erősíti a kórházak, egészségügyi intézmények, gyógyszergyárak, közigazgatási intézmények egészség kommunikációs tevékenységéhez szükséges szakemberigény kielégítése. A képzés során a hallgatókat elismert szakemberek készítik fel felelősségteljes munkára, többek között: Prof. Dr. Simon Tamás, Dr. Orodán Sándor, Dr. Serényi János, Gyórfi Pál, Kozák Ákos, G. Németh György, Morva Gábor, Dr. Nehéz-Posonyi Márton.

Jelentkezni február 28-ig lehet, információ: www.ktk.nyme.hu.